

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра соціальної педагогіки та корекційної освіти

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри соціальної педагогіки
та корекційної освіти,

кандидат педагогічних наук, доцент

_____ Алла РЕВТЬ

«_____» _____ 2026 р.

**ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ, СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ У
ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА**

Спеціальність 231 «Соціальна робота»

Бакалаврська робота
на здобуття кваліфікації – «Бакалавр з соціальної роботи за спеціалізацією
соціальна педагогіка»

Автор роботи Цабак Марія Іванівна _____

підпис

Науковий керівник кандидат педагогічних наук,

доцент Зубрицький Ігор Ярославович _____

підпис

Дрогобич 2026

АНОТАЦІЯ

У бакалаврській роботі здійснено теоретичний аналіз та практичне дослідження проблеми партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища. Розкрито сутність поняття «безпечне освітнє середовище», охарактеризовано його структурні компоненти та визначено роль партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у забезпеченні фізичної, психологічної та соціальної безпеки дитини.

Проаналізовано основні теоретичні підходи до партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади, нормативно-правові та організаційні засади формування безпечного освітнього середовища в Україні. Визначено особливості сучасного стану співпраці закладу освіти, батьків та громади, охарактеризовано основні форми і методи партнерської взаємодії щодо профілактики булінгу, насильства та інших негативних явищ в учнівському середовищі.

Обґрунтовано соціально-педагогічні умови підвищення ефективності партнерства школи, сім'ї та громади, зокрема розвиток культури партнерської взаємодії, підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків, упровадження відновних практик, шкільної медіації та комплексних профілактичних програм.

Ключові слова: безпечне освітнє середовище, партнерська взаємодія, школа, сім'я, громада, булінг, соціально-педагогічна діяльність, педагогіка партнерства, профілактика насильства, соціально-педагогічні умови.

ABSTRACT

The bachelor's thesis presents a theoretical analysis and practical study of the partnership between school, family, and community in the formation of a safe educational environment. The essence of the concept of a “safe educational environment” is revealed, its structural components are characterized, and the role of partnership interaction among the subjects of the educational process in ensuring the physical, psychological, and social safety of the child is determined.

The main theoretical approaches to the partnership interaction of school, family, and community, as well as the legal, regulatory, and organizational foundations for the formation of a safe educational environment in Ukraine, are analyzed. The peculiarities of the current state of cooperation between educational institutions, parents, and the community are identified, and the main forms and methods of partnership interaction aimed at preventing bullying, violence, and other negative phenomena in the student environment are characterized.

The socio-pedagogical conditions for increasing the effectiveness of partnership between school, family, and community are substantiated, including the development of a culture of partnership interaction, enhancement of parents' psychological and pedagogical competence, implementation of restorative practices, school mediation, and comprehensive preventive programs.

Keywords: safe educational environment, partnership interaction, school, family, community, bullying, socio-pedagogical activity, pedagogy of partnership, violence prevention, socio-pedagogical conditions.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСТВА ШКОЛИ, СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	8
1.1. Безпечне освітнє середовище як соціально-педагогічна проблема.....	8
1.2. Теоретичні підходи до партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади в сучасному освітньому просторі.....	13
1.3. Нормативно-правові та організаційні засади формування безпечного освітнього середовища в закладах освіти.....	17
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПАРТНЕРСТВА ШКОЛИ, СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	23
2.1. Аналіз сучасного стану співпраці школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища.....	23
2.2. Форми і методи партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу щодо формування безпечного освітнього середовища	28
2.3. Соціально-педагогічні умови підвищення ефективності партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища.....	32
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку української освіти характеризується посиленням уваги до проблеми створення безпечного освітнього середовища як важливої умови повноцінного розвитку, соціалізації та захисту прав дитини. В умовах суспільних трансформацій, воєнних викликів, зростання рівня соціальної напруги, поширення булінгу, кібербулінгу, психологічного насильства та інших ризиків особливої актуальності набуває необхідність консолідації зусиль школи, сім'ї та громади у забезпеченні безпеки всіх учасників освітнього процесу.

Безпечне освітнє середовище є складним багатовимірним соціально-педагогічним феноменом, який охоплює психологічну, соціальну, інформаційну, фізичну та правову безпеку здобувачів освіти. Його формування передбачає не лише створення належних умов для навчання та виховання, а й розвиток партнерської взаємодії між основними суб'єктами освітнього процесу, заснованої на принципах довіри, відповідальності, взаємопідтримки та спільної участі у вирішенні актуальних проблем дітей та молоді.

Важливу роль у забезпеченні безпечного освітнього середовища відіграє сім'я як первинний інститут соціалізації дитини, а також громада, яка акумулює ресурси соціального захисту, громадянської активності та міжвідомчої підтримки. У сучасних умовах заклад освіти вже не може ефективно функціонувати ізольовано від сім'ї та соціального оточення, що актуалізує необхідність розвитку партнерської моделі взаємодії, орієнтованої на спільну відповідальність за безпеку та благополуччя дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування безпечного освітнього середовища, взаємодії школи, сім'ї та громади висвітлено у працях українських і зарубіжних науковців, зокрема М. Барчій, В. Безлюдна, Л. Боброва, Н. Бойчук, О. Боярчук, Р. Брик, Л. Бутузова, О. Воронцова, М. Гаврилишин, О. Гнатюк, Г. Єфремова, В. Зелюк, Н. Казмірчук, В. Кириченко, Т. Китиченко, О. Клочко, О. Ковалишин, С. Корольок, О. Крутенко, Л. Лузан, Г. Лук'янчук, А. Мельник, Л. Михайлової, І. Оксенюк,

О. Онаць, І. Петренко, А. Сербіної, Г. Чорна, Т. Цюман та інші. Водночас сучасні суспільні виклики потребують подальшого наукового осмислення організаційно-педагогічних механізмів партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу у формуванні безпечного освітнього середовища.

Актуальність проблеми, її недостатня розробленість у контексті сучасних освітніх і соціальних викликів зумовили вибір теми бакалаврської роботи: **«Партнерство школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та проаналізувати особливості партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

- розкрити сутність безпечного освітнього середовища як соціально-педагогічної проблеми та охарактеризувати теоретичні підходи до партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади;
- проаналізувати нормативно-правові та організаційні засади формування безпечного освітнього середовища у закладах освіти;
- дослідити сучасний стан, форми і методи співпраці школи, сім'ї та громади у забезпеченні безпечного освітнього середовища;
- обґрунтувати соціально-педагогічні умови підвищення ефективності партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища.

Об'єкт дослідження – процес формування безпечного освітнього середовища у закладах освіти.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи та соціально-педагогічні умови партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища.

Для досягнення мети та реалізації поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукової

літератури й нормативно-правових джерел; систематизація та класифікація; аналіз практичного досвіду.

Теоретичне значення дослідження полягає у систематизації наукових підходів до проблеми партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища, уточненні сутності та змісту поняття «безпечне освітнє середовище».

Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів дослідження у діяльності закладів освіти, соціальних педагогів, класних керівників, фахівців психологічної служби, а також у процесі організації партнерської взаємодії між школою, сім'єю та громадою щодо забезпечення безпечного освітнього середовища.

Структура й обсяг бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСТВА ШКОЛИ, СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1. Безпечне освітнє середовище як соціально-педагогічна проблема

У сучасних умовах розвитку освіти проблема формування безпечного освітнього середовища набуває особливої актуальності та посідає важливе місце у системі соціально-педагогічних, психологічних і правових досліджень. Трансформаційні процеси в українському суспільстві, соціально-економічна нестабільність, військові виклики, поширення насильства, булінгу, кібербулінгу, дискримінації та інших негативних явищ актуалізують необхідність створення такого освітнього простору, який забезпечував би не лише якісне навчання, а й психологічний комфорт, соціальний захист, фізичну безпеку та гармонійний розвиток особистості дитини.

Передусім слід зазначити, що *освітнє середовище* є складною системою, у межах якої реалізуються не лише освітні завдання, а й процеси соціалізації та психологічного розвитку особистості. Саме в освітньому середовищі відбувається значна частина онтогенезу дитини, формуються її взаємини з однолітками, педагогами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу. Освітнє середовище створює умови для особистісного розвитку та самореалізації, водночас визначаючи певні норми, правила й вимоги до поведінки його учасників [20, с. 25].

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема забезпечення безпеки всіх учасників освітнього процесу та створення сприятливих умов для їхнього навчання, розвитку й соціальної взаємодії. Згідно п. 2¹ статті 1 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII *безпечне освітнє середовище* - це «сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту

персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможлиблюють вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин» [38].

У науковому дискурсі поняття *«безпечне освітнє середовище»* розглядається як багатовимірний соціально-педагогічний феномен, який охоплює систему умов, чинників і взаємовідносин, що забезпечують захист життя, здоров'я, прав і свобод здобувачів освіти, створюють сприятливий психологічний клімат та забезпечують умови для повноцінної соціалізації особистості. Безпечне освітнє середовище передбачає не лише відсутність загроз чи ризиків, а й наявність позитивної атмосфери довіри, підтримки, партнерської взаємодії, толерантності та взаємоповаги між усіма учасниками освітнього процесу [4; 5; 9].

У *Кодексі безпечного освітнього середовища* це поняття визначається як «стан освітнього середовища, в якому: наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів і батьків, відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника навчально-виховного процесу» [53, с. 10].

Т. Цюман виокремлює *психологічний, екологічний та інформаційний аспекти* безпечного освітнього середовища [53]. Дослідники проблем психологічної безпеки наголошують, що психотравмуючі ситуації в освітньому процесі негативно впливають на фізичний і психічний стан особистості. До таких чинників належать конфлікти у системах взаємин «учитель–учень», «учень–учень», «учень–батьки», труднощі адаптації, конкурентне середовище та

надмірна вимогливість педагогів. Водночас екологічний аспект безпеки пов'язаний зі створенням психолого-педагогічних умов, які забезпечують захищеність особистості від негативного впливу екологічних факторів та сприяють гармонійній взаємодії з природним середовищем [10, с. 150]. Не менш важливим є інформаційний аспект, оскільки активне використання інформаційно-комунікаційних технологій здійснює значний вплив на особистість. Серед основних ризиків Т. Цюман виокремлює поширення недостовірної та агресивної інформації, недостатній контроль її змісту, а також зростання проявів насильства, булінгу та кібербулінгу в освітньому середовищі [53, с. 10].

На думку Н. Савельєвої, безпечне освітнє середовище є важливою умовою профілактики девіантної поведінки дітей та молоді, оскільки саме соціально-психологічний клімат у закладі освіти значною мірою впливає на формування поведінкових моделей, рівень соціальної адаптації та емоційного благополуччя здобувачів освіти [47]. Дослідниця наголошує, що безпека в освітньому середовищі має комплексний характер і охоплює фізичний, психологічний, соціальний та інформаційний компоненти.

Сучасні науковці підкреслюють, що безпечне освітнє середовище формується в умовах суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками освітнього процесу. Так, О. Гнатюк акцентує увагу на тому, що гуманістична спрямованість освітнього процесу, визнання цінності особистості дитини, розвиток культури взаємоповаги та педагогіки партнерства виступають головними умовами забезпечення психологічної безпеки учнів [5]. У цьому контексті безпека розглядається не лише як захищеність від негативних впливів, а як створення сприятливих умов для розвитку особистості та реалізації її потенціалу.

Важливим аспектом проблеми є соціально-педагогічний вимір безпечного освітнього середовища. Соціально-педагогічний підхід передбачає розгляд безпеки через призму взаємодії особистості з соціальним середовищем, впливу соціальних інститутів на процес соціалізації дитини, а також необхідності координації діяльності школи, сім'ї, громади та інших суб'єктів соціального

виховання. Саме тому формування безпечного освітнього середовища є не лише педагогічним, а й соціальним завданням, реалізація якого потребує міжвідомчої взаємодії та комплексного підходу.

Структурні складові соціально-педагогічного виміру безпечного освітнього середовища можна зобразити у схемі, поданій на рисунку 1.1.

Рис.1.1. Структурні складові соціально-педагогічного виміру безпечного освітнього середовища

Особливої актуальності проблема безпечного освітнього середовища набула у зв'язку з поширенням булінгу в учнівському середовищі. Відповідно до *Закону України «Про охорону дитинства»* булінг (цькування) визначається як «психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, тобто будь-яке умисне діяння (дія або бездіяльність), у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов'язків» [39]. Наявність булінгу свідчить про порушення

психологічної безпеки освітнього середовища та негативно впливає на емоційний стан, самооцінку, соціальну адаптацію та навчальну діяльність дітей.

У сучасних умовах до традиційних ризиків додаються нові виклики, пов'язані з цифровізацією освітнього процесу. Активне використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє виникненню кібербулінгу, інформаційних загроз, порушення конфіденційності персональних даних та негативного впливу медіасередовища на дітей і підлітків [6]. У зв'язку з цим безпечне освітнє середовище повинно охоплювати також інформаційну та цифрову безпеку, формування медіаграмотності та відповідальної поведінки в онлайн-просторі.

Суттєвий вплив на формування безпечного освітнього середовища мають соціально-психологічні чинники, зокрема рівень комунікативної культури учасників освітнього процесу, характер міжособистісних взаємин, рівень конфліктності, наявність дискримінаційних практик та психологічного насильства. Відтак важливого значення набуває формування в учнів навичок ненасильницької комунікації, емоційного інтелекту, толерантності, соціальної відповідальності та культури взаємодії.

Дослідники наголошують, що створення безпечного освітнього середовища неможливе без реалізації принципів педагогіки партнерства, визначених Концепцією Нової української школи. Педагогіка партнерства ґрунтується на співпраці, взаємній повазі, довірі та спільній відповідальності всіх учасників освітнього процесу за результати навчання і виховання дітей [25, с. 14]. Саме партнерська взаємодія школи, сім'ї та громади забезпечує комплексний вплив на дитину та сприяє формуванню сприятливого соціального середовища.

Важливим суб'єктом забезпечення безпечного освітнього середовища виступає сім'я. Саме в сім'ї формуються базові моделі поведінки, ціннісні орієнтації, навички комунікації та емоційного реагування дитини. Неблагополучна сімейна атмосфера, жорстоке поводження, нехтування потребами дитини чи недостатній рівень батьківської компетентності можуть виступати чинниками ризику виникнення агресивної або віктимної поведінки

дітей [43, с. 89]. У зв'язку з цим важливим напрямом діяльності закладів освіти є налагодження ефективної співпраці з батьками, підвищення рівня їх педагогічної культури та залучення до формування безпечного освітнього простору.

Водночас вагому роль у забезпеченні безпечного освітнього середовища відіграє громада як соціальний простір життєдіяльності дитини. Органи місцевого самоврядування, соціальні служби, правоохоронні органи, громадські та благодійні організації можуть виступати важливими партнерами закладу освіти у реалізації профілактичних програм, соціального супроводу дітей та сімей, організації просвітницьких заходів і підтримки учасників освітнього процесу [3, с. 31].

Отже, безпечне освітнє середовище є складною інтегративною соціально-педагогічною категорією, що поєднує психологічні, соціальні, правові, організаційні та виховні аспекти забезпечення безпеки дитини у закладі освіти. Його формування потребує системної партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади, реалізації міжвідомчого підходу, розвитку культури ненасильницької комунікації та створення умов для гармонійного розвитку особистості.

1.2. Теоретичні підходи до партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади в сучасному освітньому просторі

Сучасний розвиток освіти характеризується переосмисленням ролі закладу освіти як відкритої соціально-педагогічної системи, функціонування якої неможливе без активної взаємодії із сім'єю та громадою. У контексті реформування освітньої галузі, реалізації Концепції Нової української школи (НУШ), розвитку громадянського суспільства та децентралізаційних процесів партнерська взаємодія школи, сім'ї та громади набуває особливого значення як важливий чинник забезпечення якості освіти, успішної соціалізації дитини та формування безпечного освітнього середовища.

За означенням Великого тлумачного словника української мови *партнерство* тлумачиться як «узгоджені, злагоджені дії учасників спільної справи» [30]. У науковому дискурсі поняття «партнерство» розглядається як форма соціальної взаємодії, що ґрунтується на принципах співробітництва, взаємної довіри, рівноправності, відповідальності та спільної участі у досягненні визначеної мети. У педагогічному аспекті партнерство передбачає конструктивну взаємодію учасників освітнього процесу, спрямовану на створення сприятливих умов для розвитку, виховання та навчання дитини [16].

Теоретичні засади партнерської взаємодії у сфері освіти значною мірою ґрунтуються на гуманістичному підході, відповідно до якого дитина розглядається як найвища соціальна цінність та активний суб'єкт освітнього процесу. Представники гуманістичної педагогіки наголошують на необхідності побудови взаємин між учасниками освітнього процесу на основі поваги до особистості, визнання її прав, потреб та індивідуальних особливостей. І. Бех підкреслює, що педагогіка партнерства орієнтована на розвиток суб'єктності особистості, формування атмосфери довіри, підтримки та співробітництва між педагогами, батьками й учнями [2].

Одним із головних теоретичних підходів до партнерської взаємодії є *системний підхід*, який передбачає розгляд школи, сім'ї та громади як взаємопов'язаних елементів єдиної соціально-педагогічної системи. У межах цього підходу дитина розглядається як суб'єкт впливу різних соціальних інститутів, а ефективність її виховання та розвитку залежить від узгодженості дій усіх учасників соціалізаційного процесу. Системний підхід акцентує увагу на необхідності координації діяльності школи, сім'ї, соціальних служб, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та інших суб'єктів соціального середовища.

Важливе місце у дослідженні партнерської взаємодії посідає *соціально-педагогічний підхід*, який розглядає освітній процес у контексті взаємозв'язку особистості та соціального середовища. Представники соціальної педагогіки наголошують, що ефективність виховного впливу значною мірою залежить від

рівня взаємодії між основними інститутами соціалізації дитини – сім'єю, школою та громадою. На думку І. Рогальської-Яблонської, соціально-педагогічне партнерство є важливим механізмом інтеграції виховних ресурсів суспільства та забезпечення комплексної підтримки особистості [45, с. 82].

Суттєвого значення у сучасному освітньому просторі набуває *компетентнісний підхід*, який орієнтує освітній процес не лише на засвоєння знань, а й на формування соціальних, громадянських та комунікативних компетентностей. Реалізація цього підходу потребує активного залучення батьків та громади до освітнього процесу, оскільки формування життєвих компетентностей дитини відбувається не лише у школі, а й у ширшому соціальному середовищі. У *Концепції Нової української школи* зазначено, що педагогіка партнерства є одним із основних принципів реформування сучасної освіти та передбачає співпрацю між учителем, учнем і батьками на засадах довіри, діалогу та взаємної відповідальності [25].

У контексті сучасних освітніх трансформацій важливого значення набуває також *середовищний підхід*, відповідно до якого освітнє середовище розглядається як сукупність умов, факторів і взаємовідносин, що впливають на розвиток особистості. З позицій цього підходу партнерська взаємодія школи, сім'ї та громади виступає важливою умовою створення безпечного, психологічно комфортного та соціально підтримувального освітнього простору [31, с. 82].

Важливим теоретичним підґрунтям партнерської взаємодії є концепція педагогіки партнерства. Її сутність полягає у налагодженні ефективної співпраці між усіма учасниками освітнього процесу на основі поваги до особистості, добровільності взаємодії, діалогу та спільної відповідальності за результати виховання і навчання дітей. Педагогіка партнерства орієнтує освітній процес на розвиток довірливих взаємин між школою та сім'єю, активне залучення батьків до життя закладу освіти, підтримку громадських ініціатив та формування культури взаємодопомоги [15].

О. Онаць трактує партнерську взаємодію як «узгоджену діяльність учасників освітнього процесу – партнерів, спрямовану на досягнення спільних

цілей інноваційного розвитку закладу освіти, забезпечення якісної освіти, всебічного розвитку особистості, отримання очікуваних результатів та вирішення актуальних завдань» [27, с. 55]. Дослідниця виокремлює низку ознак, що характеризують партнерство, зокрема: громадянську самоорганізацію і відповідальність, розвиток і взаєморозвиток, співуправління та самоуправління, взаємовигідність, відкритість і прозорість взаємодії, волонтерство, чесність, порядність, взаємоповагу, гідність, багатосторонню комунікацію та спільну відповідальність за результати співпраці [27, с. 54].

О. Попович та Л. Ющик наголошують, що партнерська взаємодія школи, сім'ї та громади має багатофункціональний характер. Вона забезпечує координацію виховних впливів, профілактику соціальних ризиків, підтримку дітей у складних життєвих обставинах, формування соціальної компетентності та громадянської активності учнів [33, с. 188]. Загалом, можемо констатувати, що *партнерська взаємодія школи, сім'ї та громади* – це цілеспрямований процес співпраці суб'єктів освітнього та соціального середовища, що ґрунтується на принципах довіри, взаємоповаги, відповідальності, рівноправності та спільної участі у забезпеченні належних умов для навчання, виховання, розвитку і соціалізації дитини. Така взаємодія передбачає координацію зусиль закладу освіти, батьків, органів місцевого самоврядування, соціальних служб, громадських організацій та інших інституцій з метою створення безпечного, психологічно комфортного й соціально підтримувального освітнього середовища. Особливої актуальності партнерська взаємодія набуває у контексті профілактики булінгу, насильства, девіантної поведінки та інших негативних явищ у дитячому середовищі, а також забезпечення комплексної підтримки учасників освітнього процесу [19, с. 34].

Сім'я у системі партнерської взаємодії виступає первинним інститутом соціалізації дитини та важливим суб'єктом виховного процесу. Саме в сім'ї формуються базові цінності, моральні орієнтири, навички комунікації та поведінкові моделі особистості. Ефективна взаємодія школи з батьками сприяє

узгодженості виховних впливів, підвищенню педагогічної культури батьків та створенню єдиного виховного простору [31].

Важливим напрямом сучасних досліджень є міжвідомчий підхід до організації партнерської взаємодії. Його сутність полягає у координації діяльності різних суб'єктів соціальної та освітньої політики з метою комплексного вирішення проблем дітей та молоді. Міжвідомча взаємодія дозволяє забезпечити комплексну підтримку учасників освітнього процесу, своєчасне реагування на кризові ситуації та ефективну профілактику соціальних ризиків.

Доцільно відзначити, що теоретичне осмислення партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади ґрунтується на низці наукових підходів, які визначають зміст, принципи, механізми та форми співпраці ключових суб'єктів освітнього процесу. Основні теоретичні підходи до організації такої взаємодії подано в *таблиці 1.1* (див. Додаток А).

Таким чином, партнерська взаємодія школи, сім'ї та громади є важливою умовою функціонування сучасного освітнього простору та забезпечення безпечного освітнього середовища. Теоретичними засадами такої взаємодії виступають гуманістичний, системний, діяльнісний, громадоцентричний, соціально-педагогічний, компетентнісний, середовищний та інші підходи, а також концепція педагогіки партнерства. Реалізація цих підходів сприяє консолідації виховних ресурсів суспільства, підвищенню ефективності соціалізації дітей та створенню умов для їх гармонійного розвитку.

1.3. Нормативно-правові та організаційні засади формування безпечного освітнього середовища в закладах освіти

Формування безпечного освітнього середовища в закладах освіти є одним із пріоритетних напрямів сучасної державної освітньої політики України, що зумовлено необхідністю забезпечення прав дитини, створення умов для її гармонійного розвитку, психологічного благополуччя, соціальної захищеності та

успішної соціалізації. У сучасних умовах трансформації освітнього простору, військових викликів, поширення насильства, булінгу, кібербулінгу та інших деструктивних проявів проблема безпеки освітнього середовища набуває комплексного міждисциплінарного характеру й потребує системного нормативно-правового та організаційного забезпечення.

Як уже зазначалося вище, концептуально безпечне освітнє середовище розглядається як сукупність умов, що забезпечують фізичну, психологічну, інформаційну та соціальну безпеку всіх учасників освітнього процесу, сприяють дотриманню прав людини, формуванню атмосфери довіри, партнерства, недискримінації та взаємоповаги. У наукових дослідженнях підкреслюється, що безпечне освітнє середовище є не лише умовою ефективного навчання, а й важливим чинником профілактики девіантної поведінки, насильства та соціальної дезадаптації дітей і молоді [48].

Нормативно-правові засади формування безпечного освітнього середовища в Україні ґрунтуються передусім на міжнародних актах у сфері захисту прав дитини. Базове значення має Організація Об'єднаних Націй та ухвалена нею Конвенція ООН про права дитини, яка визначає право кожної дитини на захист від усіх форм фізичного або психічного насильства, образ, недбалого ставлення чи експлуатації. Відповідно до положень Конвенції, держави-учасниці зобов'язані забезпечувати безпечні умови для навчання, виховання та розвитку дітей [13].

Національна нормативно-правова база формування безпечного освітнього середовища охоплює Конституцію України, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України та інші підзаконні нормативні акти. *Конституція України* проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність найвищою соціальною цінністю держави, що визначає гуманістичну спрямованість освітньої політики [14].

Базовим нормативним документом у цій сфері є *Закон України «Про освіту»* (2017), у якому визначено право здобувачів освіти на безпечні та нешкідливі умови навчання, утримання і праці. У статті 53 Закону закріплено

обов'язок закладів освіти забезпечувати «захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти» [38], тобто створити безпечне освітнє середовище. Важливим аспектом є законодавче закріплення поняття *булінгу (цькування)*. Однак варто вказати, що у контексті вдосконалення нормативно-правового забезпечення захисту прав дитини в освітньому середовищі законодавче визначення поняття «булінг», яке раніше було закріплене у Законі України «Про освіту», було вилучене та уточнене у Законі України «Про охорону дитинства». Порівняльну характеристику зазначених дефініцій подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Порівняльний аналіз дефініції булінгу у законодавстві України

Нормативне джерело	Визначення булінгу (цькування)	Основні акценти визначення
Закон України «Про освіту»	діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [38]	Акцент зроблено на освітньому процесі та статусі його учасників; визначено форми насильства та можливі наслідки для психічного і фізичного здоров'я потерпілої особи.
Закон України «Про охорону дитинства»	психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, тобто будь-яке умисне діяння (дія або бездіяльність), у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов'язків [39]	Посилено правозахисний аспект поняття; акцентовано на систематичності дій, порушенні прав та законних інтересів дитини, а також розширено сферу застосування поняття за межі виключно освітнього середовища.

Суттєве значення у формуванні нормативних засад безпечного освітнього середовища має Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), який

визначає обов'язок закладів освіти створювати умови для захисту учасників освітнього процесу від будь-яких форм насильства, дискримінації, приниження честі та гідності [40]. Закон акцентує увагу на необхідності забезпечення психологічної підтримки учасників освітнього процесу, розвитку інклюзивного та безбар'єрного освітнього простору, партнерської взаємодії між школою, сім'єю та громадою.

Важливу роль у нормативному забезпеченні безпечного освітнього середовища відіграє Закон України «Про охорону дитинства» (2001), який гарантує право дитини на захист від усіх форм жорстокого поводження та експлуатації [39]. У контексті профілактики насильства особливого значення набуває також Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), який передбачає механізми міжвідомчої взаємодії суб'єктів щодо виявлення, реагування та захисту дітей, які постраждали від насильства [35].

Організаційні засади формування безпечного освітнього середовища конкретизуються у низці підзаконних нормативних актів. Важливим документом є наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» (2019), який визначає порядок подання та розгляду заяв про випадки булінгу, механізми реагування адміністрації закладу освіти та діяльність спеціальних комісій [7]. Зазначений документ спрямований на забезпечення оперативного реагування на випадки насильства, захисту прав постраждалих осіб та профілактику повторних проявів булінгу.

Суттєве значення мають також рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо створення безпечного освітнього середовища, організації психологічної підтримки дітей в умовах воєнного стану, формування культури ненасильницької комунікації та медіації конфліктів (наприклад рекомендації «Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації»: Лист VIPO від 22.06.2023 р. № 172 [44]). У сучасних

умовах безпечно освітнє середовище розглядається не лише як простір фізичної безпеки, а й як середовище психологічної стійкості, емоційного благополуччя та соціальної підтримки.

Організаційний аспект формування безпечного освітнього середовища передбачає системну діяльність адміністрації закладу освіти, педагогічних працівників, практичних психологів, соціальних педагогів, батьків та представників громади. Важливою складовою є впровадження внутрішньої політики закладу освіти щодо запобігання насильству, булінгу, дискримінації та інших ризиків. До таких заходів належать розроблення правил безпечної поведінки, алгоритмів реагування на кризові ситуації, проведення профілактичних програм, тренінгів, інформаційно-просвітницьких заходів, а також моніторинг психологічного клімату в учнівському колективі [18].

У науковій літературі наголошується, що ефективність формування безпечного освітнього середовища значною мірою залежить від рівня партнерської взаємодії між школою, сім'єю та громадою. Співпраця з батьками, соціальними службами, правоохоронними органами, закладами охорони здоров'я, громадськими організаціями та іншими суб'єктами соціального захисту забезпечує комплексний підхід до профілактики насильства та підтримки дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах [11].

Особливого значення у формуванні безпечного освітнього середовища набуває діяльність психологічної служби закладу освіти. Відповідно до *Листа ІМЗО від 07.07.2025 № 21/08-586 «Про методичні рекомендації “Пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти України в 2025/2026 навчальному році”»* [36] практичний психолог і соціальний педагог здійснюють діагностику соціально-психологічного клімату в учнівському колективі, виявлення груп ризику, індивідуальне консультування, соціально-педагогічний супровід дітей та сімей, а також профілактичну й просвітницьку діяльність. Соціально-педагогічний компонент безпечного освітнього середовища спрямований на формування навичок ненасильницької взаємодії, розвиток

емпатії, толерантності, відповідальної поведінки та культури міжособистісного спілкування.

Таким чином, нормативно-правові та організаційні засади формування безпечного освітнього середовища в закладах освіти становлять цілісну систему законодавчих, управлінських, соціально-педагогічних і профілактичних механізмів, спрямованих на забезпечення прав, безпеки та благополуччя учасників освітнього процесу. Ефективність реалізації цих засад визначається комплексністю міжвідомчої взаємодії, рівнем сформованості культури партнерства та готовністю закладів освіти до створення гуманістичного, інклюзивного й безпечного освітнього простору.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПАРТНЕРСТВА ШКОЛИ, СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1. Аналіз сучасного стану співпраці школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища

В умовах сучасних суспільних трансформацій, соціальної нестабільності та зростання безпекових викликів в Україні особливої актуальності набуває партнерська взаємодія між школою, сім'єю та громадою як головними інститутами соціалізації дитини. Ефективна співпраця цих суб'єктів створює передумови для повноцінного особистісного розвитку дитини, формування її соціальної активності, моральних цінностей, громадянської відповідальності та успішної інтеграції у суспільство. Водночас, на думку І. Лисоконя, така взаємодія забезпечує формування безпечного й підтримувального освітнього середовища, що сприяє не лише якісному навчанню, а й психологічному благополуччю, вихованню та гармонійному становленню особистості [17, с. 44].

Аналіз наукових досліджень і практичного досвіду функціонування закладів освіти свідчить, що ефективність формування безпечного освітнього середовища значною мірою залежить від рівня узгодженості дій педагогічного колективу, батьків, представників територіальної громади, соціальних служб, правоохоронних органів та громадських організацій. За таких умов партнерська взаємодія набуває системного характеру та розглядається як важлива організаційно-педагогічна умова забезпечення безпеки, психологічного комфорту та соціального благополуччя учасників освітнього процесу [4]

Співпраці школи, сім'ї та громади в сучасних умовах характеризується поступовим переходом від традиційної моделі взаємодії до партнерської, що ґрунтується на принципах рівності, довіри, відповідальності та взаємопідтримки. Концепція партнерства в освіті активно розвивається у контексті реалізації ідей Нової української школи, де одним із головних принципів визначено педагогіку партнерства [37].

Дослідники наголошують, що школа в сучасних умовах перестає бути ізольованою інституцією, а виступає відкритим соціально-педагогічним середовищем, яке координує взаємодію різних суб'єктів виховання та соціального захисту дитини. Особливо це актуалізується в умовах воєнного стану, коли освітні заклади змушені виконувати не лише навчальну, а й соціально-захисну, психологічну та стабілізаційну функції.

Важливою тенденцією сучасного етапу є посилення ролі територіальної громади у формуванні безпечного освітнього простору. У процесі децентралізації громада дедалі активніше залучається до вирішення питань розвитку освіти, створення безпечної інфраструктури, організації соціальної підтримки дітей та сімей, профілактики насильства і правопорушень серед неповнолітніх. У наукових дослідженнях підкреслюється, що громада виступає важливим ресурсом соціально-педагогічної підтримки закладу освіти, забезпечуючи міжвідомчу взаємодію між освітніми установами, соціальними службами, закладами охорони здоров'я, правоохоронними органами та громадськими організаціями.

Аналіз сучасної практики свідчить, що співпраця школи, сім'ї та громади реалізується через різноманітні форми взаємодії. До найбільш поширених належать батьківські збори, консультативна підтримка сімей, спільні профілактичні заходи, тренінги, просвітницькі кампанії, круглі столи, діяльність батьківських комітетів, волонтерські ініціативи, участь представників громади у виховних і соціальних проєктах закладу освіти. У сучасних умовах активно розвиваються цифрові форми комунікації між школою та батьками, що забезпечує оперативний обмін інформацією та посилює координацію спільних дій [21].

Водночас результати наукових досліджень та освітньої практики дозволяють констатувати наявність низки проблем у сфері партнерської взаємодії. Однією з ключових є недостатній рівень залучення батьків до освітнього процесу та формування безпечного середовища. Частина сімей демонструє пасивну позицію щодо співпраці зі школою, що ускладнює

реалізацію профілактичної та виховної роботи. Причинами цього можуть бути соціально-економічні труднощі, низький рівень педагогічної культури батьків, дефіцит часу, психологічна напруженість, викликана умовами воєнного стану [32].

Суттєвою проблемою залишається також недостатня координація між суб'єктами міжвідомчої взаємодії. У практиці діяльності закладів освіти нерідко спостерігається фрагментарність співпраці між школою, соціальними службами, органами місцевого самоврядування, правоохоронними структурами та закладами охорони здоров'я. Це негативно впливає на своєчасність реагування на випадки булінгу, домашнього насильства, психологічного неблагополуччя дітей та інших ризиків соціальної дезадаптації.

Особливої уваги потребує проблема психологічної безпеки учасників освітнього процесу. У сучасних умовах діти та підлітки часто перебувають у стані підвищеного стресу, емоційної нестабільності, тривожності, що посилюється впливом воєнних подій, вимушеним переміщенням, втратою соціальних зв'язків та негативним інформаційним впливом. За таких умов школа, сім'я та громада мають діяти як єдина система підтримки дитини, забезпечуючи умови для її психологічної стабілізації та соціальної адаптації.

Важливу роль у забезпеченні партнерської взаємодії відіграє психологічна служба закладу освіти. Практичний психолог і соціальний педагог виступають координаторами взаємодії між учасниками освітнього процесу, здійснюють соціально-педагогічний супровід дітей і сімей, організують профілактичну роботу, спрямовану на попередження насильства, булінгу, конфліктів та інших деструктивних проявів. Значущою є також діяльність щодо формування культури ненасильницької комунікації, розвитку емпатії, толерантності та соціальної відповідальності учнів [23].

Сучасні дослідження свідчать, що ефективність партнерської взаємодії значною мірою залежить від рівня сформованості довіри між школою та батьками. Педагогіка партнерства передбачає відмову від авторитарної моделі взаємодії та перехід до суб'єкт-суб'єктних відносин, у межах яких батьки

розглядаються як активні учасники освітнього процесу. У цьому контексті важливого значення набуває розвиток комунікативної компетентності педагогів, їхньої готовності до конструктивного діалогу, медіації конфліктів та соціально-педагогічної підтримки сім'ї [32].

Слід зазначити, що сучасний стан партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади характеризується також активізацією діяльності громадських і благодійних організацій у сфері безпеки дітей. Реалізуються програми психологічної підтримки, антибулінгові кампанії, тренінги з медіаграмотності, формування життестійкості, розвитку безпечної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій. Такі ініціативи сприяють розширенню ресурсного потенціалу громади та посиленню соціальної підтримки учасників освітнього процесу.

У контексті сучасних викликів особливого значення набуває питання формування цифрової безпеки освітнього середовища. Активне використання дистанційних технологій навчання актуалізувало проблему кібербулінгу, інформаційних загроз, поширення деструктивного контенту та психологічного впливу соціальних мереж на дітей і підлітків. У зв'язку з цим партнерська взаємодія школи, сім'ї та громади повинна охоплювати також інформаційно-просвітницьку діяльність щодо формування цифрової грамотності та безпечної поведінки в інтернет-просторі.

Доцільно доповнити аналіз сучасного стану партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади актуальними статистичними даними, які підтверджують поширеність проблеми булінгу та необхідність консолідації зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу у створенні безпечного освітнього середовища.

За даними Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), в Україні 67 % підлітків віком від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу або були його свідками. Водночас 24 % українських школярів відносять себе до жертв булінгу, а значна частина дітей не повідомляє дорослим про випадки насильства через страх, недовіру або побоювання погіршення ситуації [54].

Результати масштабного дослідження, оприлюдненого Міністерством освіти і науки України у 2024 році, засвідчили, що 51,3 % опитаних учнів зазначили, що хоча б раз стикалися з проявами булінгу, а 24,7 % школярів зазнавали цькування безпосередньо з початку навчального року. При цьому дівчата частіше повідомляли про досвід булінгу, ніж хлопці (55,9 % проти 46,2 %) [34].

Актуальність проблеми підтверджується також офіційними статистичними даними щодо звернень та судових проваджень. За інформацією Служба освітнього омбудсмена, упродовж 2025 року надійшло понад 165 звернень щодо булінгу та жорстокого поводження у закладах освіти, а лише за перші місяці 2026 року – ще 66 звернень [52].

Особливе занепокоєння викликає поширення кібербулінгу. За результатами дослідження ЮНІСЕФ, 29 % українських підлітків ставали жертвами онлайн-цькування, а 16 % були змушені пропускати навчальні заняття через прояви кібербулінгу та насильства в цифровому середовищі [28].

Наведені статистичні дані свідчать про високий рівень поширення булінгу та кібербулінгу серед дітей і підлітків, що актуалізує необхідність посилення партнерської взаємодії між школою, сім'єю та громадою.

Отже, аналіз сучасного стану співпраці школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища свідчить про поступове утвердження партнерської моделі взаємодії, орієнтованої на забезпечення комплексної підтримки дитини та створення безпечного соціально-педагогічного простору. Водночас ефективність такої взаємодії стримується низкою організаційних, комунікативних і соціально-психологічних проблем, що потребують подальшого вдосконалення механізмів міжвідомчої співпраці, розвитку педагогіки партнерства та активізації участі громади у забезпеченні безпеки освітнього середовища.

2.2. Форми і методи партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу щодо формування безпечного освітнього середовища

Як уже зазначалося вище, ефективність формування безпечного освітнього середовища значною мірою залежить від характеру та якості партнерської взаємодії між усіма суб'єктами освітнього процесу. У сучасних умовах школа перестає бути єдиним суб'єктом виховного впливу на дитину, а безпека освітнього середовища розглядається як результат узгодженої діяльності педагогічного колективу, сім'ї, територіальної громади, соціальних служб, правоохоронних органів, закладів охорони здоров'я та громадських організацій. Саме тому особливого значення набуває впровадження ефективних форм і методів партнерської взаємодії, спрямованих на забезпечення фізичного, психологічного та соціального благополуччя дітей і підлітків.

Актуальність розвитку партнерської взаємодії підтверджується сучасними статистичними даними. За результатами дослідження, проведеного Міністерством освіти і науки України спільно з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), понад 50 % учнів українських шкіл хоча б один раз стикалися з проявами булінгу, а значна частина дітей не звертається по допомогу до дорослих через недовіру або страх погіршення ситуації [34]. Водночас аналітичні та методичні матеріали Державної служби якості освіти України акцентують увагу на важливості системної взаємодії закладу освіти з батьками та громадою як необхідної умови створення безпечного освітнього середовища й ефективної профілактики насильства та булінгу [1]. Такі тенденції актуалізують необхідність посилення співпраці між школою, сім'єю та громадою у сфері захисту прав дитини та профілактики соціально небезпечних явищ.

У науковій літературі *партнерська взаємодія* трактується як цілеспрямований процес співпраці суб'єктів освітнього процесу, що ґрунтується на принципах рівноправності, добровільності, взаємної відповідальності, довіри та спільної діяльності. Концепція педагогіки партнерства, закладена в основу реформування сучасної української освіти, передбачає активне залучення батьків

і громади до вирішення освітніх, виховних і соціально-педагогічних завдань закладу освіти [25].

Серед основних форм партнерської взаємодії у формуванні безпечного освітнього середовища важливе місце посідають інформаційно-просвітницькі форми роботи. До них належать батьківські збори, тематичні лекції, семінари, тренінги, вебінари, консультації, круглі столи та конференції. Такі форми взаємодії спрямовані на підвищення педагогічної культури батьків, формування у них навичок ненасильницького спілкування, розвитку відповідального батьківства та обізнаності щодо проблем булінгу, кібербулінгу, домашнього насильства та інших соціальних ризиків [12].

Особливого значення у сучасних умовах набувають інтерактивні форми роботи, які забезпечують активну участь усіх суб'єктів освітнього процесу у спільному вирішенні проблем безпеки. До таких форм належать тренінги з формування життєвих навичок, фасилітаційні зустрічі, рольові ігри, воркшопи, дискусії, дебати, мозкові штурми та моделювання проблемних ситуацій. Інтерактивні методи сприяють розвитку комунікативної компетентності, навичок конструктивного розв'язання конфліктів, емоційного інтелекту, емпатії та толерантності [12].

Важливою формою партнерської взаємодії є спільна проєктна діяльність школи, сім'ї та громади. Реалізація соціальних, волонтерських, профілактичних та громадянсько-освітніх проєктів забезпечує формування у дітей відповідальності, соціальної активності та навичок командної роботи. Участь батьків і представників громади у шкільних ініціативах сприяє посиленню довіри між учасниками освітнього процесу та створенню позитивного соціально-психологічного клімату в закладі освіти [24 с. 70].

Поширеною формою взаємодії є діяльність консультативно-дорадчих органів, зокрема батьківських комітетів, рад закладу освіти, учнівського самоврядування, команд психолого-педагогічного супроводу та міждисциплінарних робочих груп. Їхня діяльність забезпечує залучення різних суб'єктів до прийняття рішень щодо організації безпечного освітнього

середовища, профілактики конфліктів, реагування на випадки булінгу та підтримки дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах [12].

Суттєву роль у забезпеченні партнерської взаємодії відіграють цифрові форми комунікації. Використання електронних щоденників, онлайн-платформ, соціальних мереж, месенджерів та офіційних вебресурсів закладу освіти сприяє оперативному інформуванню батьків, координації спільних дій та забезпеченню постійного зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу. Водночас цифровізація освітнього середовища потребує розвитку цифрової грамотності та формування навичок безпечної поведінки в інтернет-просторі. За даними ЮНІСЕФ, майже 29 % підлітків ставали жертвами кібербулінгу, що свідчить про необхідність посилення інформаційно-просвітницької роботи щодо цифрової безпеки дітей та підлітків [28].

Більш детальна характеристика форм партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу щодо формування безпечного освітнього середовища подана у таблиці 2.1, вміщеній у *Додатку Б*.

Особливе місце у формуванні безпечного освітнього середовища посідають методи соціально-педагогічної профілактики. До них належать соціально-педагогічне консультування, профілактичні бесіди, соціально-психологічний тренінг, медіація конфліктів, метод «рівний–рівному», кейс-метод, соціальне проєктування та метод підтримувального супроводу. Їх застосування спрямоване на попередження девіантної поведінки, формування безпечної моделі взаємодії та розвиток навичок конструктивної комунікації [46].

Одним із найбільш ефективних сучасних методів вважається *метод «рівний–рівному»*, який передбачає передачу соціально значущої інформації та формування безпечних моделей поведінки через безпосередню взаємодію однолітків. Практика засвідчує, що підлітки більш охоче сприймають інформацію від ровесників, що сприяє підвищенню ефективності профілактичної роботи щодо булінгу, насильства, шкідливих звичок та інших ризикованих форм поведінки [22].

Важливим методом партнерської взаємодії є *медіація та відновні практики*, які спрямовані на мирне врегулювання конфліктів, відновлення порушених взаємин та формування культури ненасильницького спілкування. У сучасних закладах освіти активно впроваджуються шкільні служби порозуміння, діяльність яких сприяє профілактиці агресії, розвитку навичок діалогу та створенню позитивного психологічного клімату.

Ефективним інструментом партнерської взаємодії виступає *соціально-педагогічний супровід дітей та сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах*. Соціальний педагог, практичний психолог, класний керівник та інші фахівці здійснюють оцінку потреб дитини, організовують консультативну допомогу, координують взаємодію між суб'єктами соціального захисту та забезпечують підтримку сім'ї. Важливою умовою ефективності такого супроводу є міжвідомча взаємодія між закладами освіти, соціальними службами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями [8, с. 83].

Суттєве значення у формуванні безпечного освітнього середовища має *волонтерська та громадська діяльність*. Залучення представників громади, молодіжних організацій, благодійних фондів та громадських ініціатив до реалізації профілактичних програм, тренінгів, просвітницьких кампаній та соціальних проєктів сприяє розширенню ресурсного потенціалу закладу освіти та посиленню соціальної підтримки дітей і сімей.

Важливою умовою результативності партнерської взаємодії є *дотримання принципів педагогіки партнерства*: поваги до особистості дитини, довіри, добровільності, діалогу, співробітництва та розподіленої відповідальності. Успішне формування безпечного освітнього середовища можливе лише за умови системної та узгодженої взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу, орієнтованої на забезпечення прав, безпеки та благополуччя дитини.

Основні методи роботи щодо формування безпечного освітнього середовища та розвитку партнерської взаємодії між суб'єктами освітнього процесу подано у *Додатку В*.

Отже, форми і методи партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу щодо формування безпечного освітнього середовища характеризуються різноманітністю та комплексністю. Їх ефективність визначається рівнем співпраці між школою, сім'єю та громадою, готовністю суб'єктів до конструктивної взаємодії, а також здатністю закладу освіти створити умови для розвитку культури безпеки, взаємоповаги та соціальної відповідальності.

2.3. Соціально-педагогічні умови підвищення ефективності партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища

Підвищення ефективності партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища потребує створення цілісної системи соціально-педагогічних умов, які забезпечують узгодженість виховних впливів, розвиток культури взаємодії та своєчасне реагування на сучасні соціальні виклики. У сучасних умовах безпечне освітнє середовище формується не лише завдяки нормативному регулюванню чи організаційним заходам, а передусім через налагодження ефективної співпраці між усіма суб'єктами освітнього процесу.

У науковій літературі *соціально-педагогічні умови* розглядаються як сукупність організаційних, психологічних, педагогічних та соціальних чинників, що забезпечують результативність освітнього й виховного процесу. У контексті формування безпечного освітнього середовища такі умови спрямовані на забезпечення конструктивної взаємодії між учасниками освітнього процесу, профілактику булінгу, насильства, соціальної дезадаптації та інших негативних явищ.

Однією з основних соціально-педагогічних умов є наявність у закладі освіти цілісної *стратегії безпеки*, яка інтегрує освітню, виховну, профілактичну та соціально-підтримувальну діяльність. Важливого значення набуває не епізодичне проведення окремих профілактичних заходів, а системне впровадження програм, спрямованих на формування безпечної поведінки,

розвиток емоційного інтелекту, життєстійкості та соціальної відповідальності учнів. Прикладом такої системної профілактичної програми є впровадження в закладах освіти *Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?»*, ініційованої за підтримки Міністерство освіти і науки України та Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України. Програма спрямована на формування навичок психоемоційної саморегуляції, розвитку життєстійкості, підтримки психічного здоров'я дітей та створення психологічно безпечного освітнього середовища [50].

Суттєвою умовою підвищення ефективності партнерської взаємодії є розвиток безпечної комунікативної культури у закладі освіти. Йдеться про формування атмосфери відкритості, довіри та психологічної підтримки, у якій кожен учасник освітнього процесу має можливість висловити власну позицію, отримати допомогу та бути почутим. Наявність партнерської комунікації між педагогами, батьками та учнями сприяє своєчасному виявленню конфліктних ситуацій, попередженню насильства та зниженню рівня психологічної напруги у колективі.

Важливою соціально-педагогічною умовою виступає підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності батьків. У сучасних умовах сім'я нерідко стикається з труднощами виховання дітей в умовах цифровізації, інформаційного перевантаження, воєнних викликів та емоційної нестабільності. У зв'язку з цим актуалізується потреба у впровадженні програм батьківської просвіти, спрямованих на розвиток навичок конструктивної комунікації з дітьми, попередження конфліктів, підтримку психічного здоров'я та формування безпечної поведінки.

Приклади програм батьківської просвіти, спрямованих на розвиток навичок конструктивної комунікації з дітьми, попередження конфліктів, підтримку психічного здоров'я та формування безпечної поведінки, подані в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Програми батьківської просвіти щодо формування безпечного освітнього середовища та підтримки психічного благополуччя дітей

Назва програми	Організація / ініціатор	Основна спрямованість програми
<i>«Батьківство без стресу»</i>	Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)	Розвиток позитивного батьківства, емоційної підтримки дітей, формування безпечного сімейного середовища
<i>«Позитивне батьківство»</i>	Нова українська школа	Навчання ненасильницьким методам виховання, розвитку емоційного інтелекту та профілактики конфліктів
<i>«Сім'я для дитини»</i>	Міністерство соціальної політики України	Підтримка батьківського потенціалу, розвиток навичок конструктивної комунікації та профілактика насильства
<i>Програми попередження насильства та безпечної поведінки</i>	Ла Страда-Україна	Формування безпечної поведінки дітей і підлітків, профілактика домашнього насильства, підтримка сімейної комунікації
<i>Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?»</i>	Координаційний центр з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України	Підтримка психічного здоров'я сім'ї, розвиток життєстійкості, формування навичок конструктивної взаємодії між батьками і дітьми

Окремою умовою ефективного партнерства є забезпечення соціально-педагогічного моніторингу освітнього середовища. Систематичне вивчення психологічного клімату в учнівському колективі, аналіз рівня конфліктності, випадків булінгу, проявів соціальної ізоляції чи емоційного неблагополуччя дає змогу своєчасно виявляти проблеми та коригувати напрями профілактичної роботи. Моніторинг дозволяє оцінювати ефективність партнерської взаємодії та визначати актуальні потреби учасників освітнього процесу [53].

Значний потенціал у формуванні безпечного освітнього середовища має впровадження відновного підходу та практик шкільної медіації. Використання технологій мирного врегулювання конфліктів сприяє зниженню рівня агресії, розвитку навичок конструктивного діалогу та формуванню відповідального ставлення до власної поведінки. У сучасних закладах освіти дедалі більшого поширення набуває діяльність шкільних служб порозуміння, які забезпечують профілактику конфліктів та підтримують позитивний соціально-психологічний клімат [49].

Важливою умовою підвищення ефективності партнерства є також активне залучення учнів до процесу створення безпечного освітнього середовища. Формування учнівської суб'єктності, розвиток самоврядування, участь дітей у волонтерських, соціальних та профілактичних ініціативах сприяють розвитку відповідальності, громадянської активності та навичок безпечної взаємодії. За таких умов учень виступає не лише об'єктом виховного впливу, а активним учасником формування культури безпеки в закладі освіти.

Особливого значення набуває міжсекторальне партнерство закладу освіти з громадськими організаціями та соціальними інституціями громади. Участь фахівців центрів соціальних служб, представників ювенальної превенції, психологічних служб, молодіжних центрів та громадських організацій забезпечує розширення ресурсних можливостей закладу освіти та впровадження комплексних профілактичних програм.

Позитивним прикладом є діяльність закладів освіти Львівської міської територіальної громади у межах програм психосоціальної підтримки дітей в умовах воєнного стану. За підтримки міжнародних і громадських організацій у школах впроваджуються програми розвитку життєстійкості, психологічної підтримки та емоційного відновлення учнів, що сприяє зміцненню партнерства між школою, сім'єю та громадою [29].

Суттєвою умовою ефективності партнерства є також професійна готовність педагогічних працівників до роботи в умовах сучасних соціальних викликів. Від рівня сформованості комунікативної, конфліктологічної та соціально-

педагогічної компетентності педагогів залежить здатність закладу освіти забезпечити безпечну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

Отже, ефективність партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища визначається комплексом взаємопов'язаних соціально-педагогічних умов, серед яких особливого значення набувають розвиток культури партнерської взаємодії, системний моніторинг освітнього середовища, впровадження відновних практик, активне залучення учнів та батьків до спільної діяльності, а також міжсекторальна співпраця із соціальними інституціями громади. Реалізація таких умов забезпечує створення психологічно комфортного, безпечного та соціально підтримувального освітнього простору.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі здійснено теоретичне узагальнення та практичний аналіз проблеми партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища, що дало змогу сформулювати такі загальні висновки.

У процесі дослідження встановлено, що безпечне освітнє середовище є комплексним соціально-педагогічним феноменом, який охоплює фізичну, психологічну, соціальну, інформаційну та правову безпеку учасників освітнього процесу. З'ясовано, що його формування передбачає забезпечення психологічного комфорту, захисту прав дитини, розвитку культури ненасильницької взаємодії та партнерства між школою, сім'єю і громадою. Проаналізовано основні теоретичні підходи до партнерської взаємодії та визначено, що вона ґрунтується на принципах довіри, рівноправності, співпраці й спільної відповідальності.

Доведено, що нормативно-правове забезпечення формування безпечного освітнього середовища в Україні має комплексний характер і ґрунтується на законодавстві у сфері освіти та захисту прав дитини. З'ясовано, що організаційні засади його формування передбачають системну профілактичну діяльність закладу освіти, розвиток психологічної служби, упровадження механізмів реагування на випадки булінгу та міжвідомчу взаємодію суб'єктів соціального захисту дітей.

Аналіз сучасного стану співпраці школи, сім'ї та громади засвідчив утвердження партнерської моделі взаємодії у сфері формування безпечного освітнього середовища. Встановлено, що ефективність такої співпраці залежить від рівня комунікації між учасниками освітнього процесу, активності батьківської громадськості, залучення громади та координації міжвідомчої діяльності. Водночас виявлено проблеми, пов'язані з недостатньою участю батьків у профілактичній роботі, фрагментарністю міжвідомчої взаємодії та поширенням булінгу й кібербулінгу в учнівському середовищі. Проаналізовано основні форми і методи партнерської взаємодії, зокрема інформаційно-просвітницькі, інтерактивні, проєктні та цифрові форми роботи, а також методи соціально-

педагогічного консультування, медіації, тренінгової роботи та відновних практик.

Обґрунтовано соціально-педагогічні умови підвищення ефективності партнерства школи, сім'ї та громади у формуванні безпечного освітнього середовища, серед яких: розвиток культури партнерської взаємодії, підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків, запровадження відновних практик, шкільної медіації та системних профілактичних програм. Встановлено, що комплексна взаємодія суб'єктів освітнього процесу сприяє формуванню безпечного та психологічно комфортного освітнього середовища, що підтверджується позитивним досвідом закладів освіти Львівської області.

Отже, формування безпечного освітнього середовища є комплексним соціально-педагогічним процесом, ефективність якого визначається рівнем партнерської взаємодії між школою, сім'єю та громадою, системністю профілактичної діяльності, міжвідомчою співпрацею та орієнтацією освітнього процесу на забезпечення прав, безпеки та благополуччя дитини.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні ефективності цифрових технологій та онлайн-комунікації у розвитку партнерства школи, сім'ї та громади, дослідженні соціально-педагогічних механізмів профілактики кібербулінгу, а також у розробленні й апробації комплексних програм формування безпечного освітнього середовища в умовах сучасних соціальних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки. Державна служба якості освіти України. SURGe. URL: https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim/?utm_source=chatgpt.com
2. Бех І. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf
3. Брик Р. Організація безпечного освітнього середовища в умовах сьогодення : концептуальні та нормативно-правові аспекти. *Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу* : зб. наук. статей, тез доп. та ін. мат. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 7 бер. 2025 р.) / редкол. : О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук, М. І. Чорна. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2025. С. 27-31 URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/51514/1/Kozyr_MV_tезy_BOS_FPO_2025.pdf
4. Бутузова Л.П., Ледньова О.О. Безпечне освітнє середовище у контексті задоволення потреб учня // The 9th International scientific and practical conference «Theoretical and practical aspects of the development of science and education» (March 05 – 08, 2024) Prague, Czech Republic. International Science Group. 2024. 349 p. P.240-248. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/39885/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%91%D1%83%D1%82%D1%83%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>
5. Гнатюк О. Безпечне освітнє середовище в умовах воєнного часу : психологічний аспект. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744969/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf>

6. Гузенко Н. Кібербулінг старших підлітків : сучасні прояви та профілактика за допомогою цифрових ігрових технологій. *Педагогічна Академія : наукові записки*. 2025. № 25. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17917155>
7. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 р. № 1646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text>
8. Дуля А., Лехолетова М. Соціальний супровід вразливих сімей з дітьми у складних життєвих обставинах. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2025. Вип. 2 (15). С. 79-90. URL: file:///C:/Users/911/Downloads/Dulia_Lekholetova_Niemtsova_2152025.pdf
9. Казмірчук Н. Створення безпечного освітнього середовища : протидія булінку : зб. ст. наук.-практ. конф. «Безпечне освітнє середовище як умова навчання, соціалізації та самореалізації дитини» (29 березня 2024 р, м. Луцьк) / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк : Волинський ІППО, 2024. С. 44-49. URL: <https://vippo.org.ua/files/conference/--171644610979649.pdf>
10. Кириленко Н. М. Проблеми інформаційної безпеки освітнього середовища вищого навчального закладу. *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: III Міжнар. наук.-практ. конф. : [в 2 ч.]. Ч. 1. / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін.; за ред. М. М. Козяра, Н. Г. Ничкало. Львів : ЛДУ БЖД, 2012. С. 149-151.
11. Кириченко В., Ковганич Г. Соціальне партнерство школи і сім'ї : переосмислення проблем і перспектив. Довідник директора школи. 2015. № 5-6. С. 28-34. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/10290/1/partnerstvo.pdf>
12. Ковальчук В. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя: навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2023. 100 с. URL: <https://surl.li/ipgetg>
13. Конвенція про права дитини ратифікована Постановою ВР № 789-XII від 27.02.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

14. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. URL: <https://lnk.ua/vmyROIGbu>
16. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://nus.org.ua/2019/06/20/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>
17. Лисоконь І. Партнерство школи, сім'ї та громади в контексті соціально-педагогічної роботи. *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади* : матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Суми, 10 червня 2025 р.). Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2025. С. 44-46. URL: <https://lnk.ua/ytONTqhAA>
18. Лузан Л., Китиченко Т. Головні аспекти організації безпечного освітнього середовища у закладах освіти Харківського регіону. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 5 (212). URL: <file:///C:/Users/911/Downloads/287011-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-665329-1-10-20231001.pdf>
19. Лук'янчук Г. Організація партнерської взаємодії школи, сім'ї, громади : функції управління керівника ЗЗСО. *Педагогічний пошук*. 2025. № 4 (128). С. 34-37. URL: [file:///C:/Users/911/Downloads/ped_poshuk_4_2025-36-39%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/911/Downloads/ped_poshuk_4_2025-36-39%20(2).pdf)
20. Лунченко Н. Формування психологічної безпеки учасників освітнього процесу основної школи в діяльності психологічної служби : дис. ...канд. псих. наук : 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Харків, 2022. 209 с. URL: https://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Rada/D_64_053_08/2023/Lunchenko_dis.pdf
21. Мельник А., Петренко І. Стратегії взаємодії сім'ї і школи у поствоєнний період : метод. рек. / Національна академія педагогічних наук України,

- Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2024. 50 с. URL: <https://lnk.ua/Murco890R>
- 22.Метод «рівний-рівному» у взаємодії учасників груп підтримки та груп взаємодопомоги. URL: <https://lnk.ua/tJj7kBe2o>
- 23.Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід) : кол. моногр. / наук. ред. В. Г. Панок. Київ : Ніка-Центр, 2020. 152 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722337/1/nauk-metod-zabezp-dialnosti.pdf>
- 24.Нечерда В. Взаємодія закладу освіти із громадськими організаціями у формуванні соціально успішної особистості учня: результати дослідження. С. 69-72. URL: <https://lnk.ua/HMcoEPhEr>
- 25.Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- 26.Оксенюк І. Безпечне освітнє середовище в хмарній інфраструктурі. *зб. ст. наук.-практ. конф. «Безпечне освітнє середовище як умова навчання, соціалізації та самореалізації дитини»* (29 березня 2024 р, м. Луцьк) / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк : Волинський ІППО, 2024. С. 44-49. URL: <https://vippo.org.ua/files/conference/--171644610979649.pdf>
- 27.Онаць О. М. Підготовка учасників освітнього процесу до реалізації ідей партнерської взаємодії. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : зб. матеріалів Міжн. наук.-практ. інтерн.-конф. (м. Київ, 21-22 вересня 2021 р.). Київ, 2021. С. 54-57.
- 28.Опитування ЮНІСЕФ: понад третина молодих людей у 30 країнах світу потерпають від онлайн-булінгу. URL: <https://lnk.ua/NGwSIU5en>
- 29.Освіта у Львівській громаді в умовах воєнного стану. URL: <https://oporaua.org/samovriaduvannia/osvita-u-lvivskii-gromadi-v-umovakh-voienного-stanu-24800>

- 30.Партнёрство. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: <https://slovnnyk.me/dict/vts/%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>
- 31.Партнерська взаємодія між школою та сім'єю як необхідна умова формування системи цінностей дитини (з досвіду роботи) : навч.-метод. посіб. / уклад. Г. М. Стеценко, Н. Г. Тіхонова. Кропивницький, 2023. 48 с. URL: [file:///C:/Users/911/Downloads/878%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/911/Downloads/878%20(1).pdf)
- 32.Пасько І. Які плюси та мінуси залучення батьків до навчального процесу: результати дослідження. Смарт освіта. НУШ. URL: <https://nus.org.ua/2024/10/30/yaki-plyusy-ta-minusy-zaluchennya-batkiv-do-navchalnogo-protsesu-rezultaty-doslidzhennya/>
- 33.Попович О. М., Ющик Л. В. Теоретико-методологічні аспекти проблеми партнерської взаємодії з батьками дітей раннього віку. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 82. Т. 2. С. 187-190. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/82/part_2/35.pdf
- 34.Причини булінгу : результати масштабного дослідження в українських школах. Опубліковано 16 липня 2024 року. URL: https://mon.gov.ua/news/prychyny-bulinhu-rezultaty-masshtabnoho-doslidzhennia-v-ukrainskykh-shkolakh?utm_source=chatgpt.com
- 35.Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
- 36.Про методичні рекомендації «Пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти України в 2025/2026 навчальному році» : Лист ІМЗО від 07.07.2025 р. № 21/08-586. URL: <https://imzo.gov.ua/2025/07/07/lyst-imzo-vid-07-07-2025-21-08-586-pro-metodychni-rekomendatsii-priorytetni-napriamy-roboty-psykholohichnoi-sluzhby-u-systemi-osvity-ukrainy-v-2025-2026-navchal-nomu-rotsi/>
- 37.Про національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській шеолі : Указ Президента України від

- 25.05.2020 р. № 195/2020. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
38. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
39. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
40. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
41. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
42. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
43. Психологічна безпека освітнього середовища: методи, технології, шляхи формування : практ. посіб. / авт. кол: В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов ; за наук. ред. Н. В. Лунченко. НАПН України, Укр. наук.-метод. центр практ. психол. і соц. роботи. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 134 с. URL: <https://lnk.ua/B1ywoEhIJ>
44. Рекомендації «Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації» : Лист УІРО від 22.06.2023 р. № 172. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2023/08/04/Lyst.MON-1.11479-23.vid.03.08.2023-1.pdf>
45. Рогальська-Яблонська І. Партнерська взаємодія соціальних інституцій у процесі соціалізації особистості дитини. *Соціально-педагогічне партнерство закладів освіти та соціальних інституцій під час війни* : матеріали IV Всеукр. кругл. столу (22 травня 2025 р.) / за заг. ред. Т. Куниці. Івано-Франківськ : НАІР, 2025. 124 с. URL: <https://lnk.ua/EQITCLKdx>

46. Рудкевич Н. І. Методика соціально-педагогічної роботи : навч.-метод. посіб. Львів : Растр-7, 2021. 324 с. URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Rudkevych-N.-pidruchnyk.pdf>
47. Савельєва Н. Соціальна профілактика девіантної поведінки. Полтава : ПНПУ, 2020. 184 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049479.pdf>
48. Савельчук І. Безпечне освітнє середовище як чинник формування соціальної успішності молоді. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2026. Вип. 2 (17). С. 274-283. URL: <http://srso.udpu.edu.ua/article/view/361322>
49. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. Київ : ФОП Нічога С.О., 2018. 174 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/porozuminnyala-stradametodposibniksayt.pdf>
50. Ти як? Всеукраїнська програма ментального здоров'я. URL: https://howareu.com/?utm_source=chatgpt.com
51. 32 випадки булінгу фіксують щомісяця в Україні цьогоріч. Це у 1,5 раза більше, ніж торік. 30 травня 2025. URL: https://opendatabot.ua/analytics/bulling-in-schools-2025?utm_source=chatgpt.com
52. Українські освітяни замовчують булінг проти себе: освітній омбудсмен. 02 Кві 2026. URL: https://osvitoria.media/news/ukrayinski-osvityany-zamovchuyut-buling-proty-sebe-pani-osvitnij-ombudsmen/?utm_source=chatgpt.com
53. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища : метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. Київ, 2018. 56 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/21kbos.pdf>

54.67% українських підлітків стикались з проблемою булінгу – ЮНІСЕФ.

URL: https://uacrisis.org/uk/67-ukrayinskyh-pidlitkiv-stykalys-z-problemoyu-bulingu-yunisef?utm_source=chatgpt.com

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1.1. Основні теоретичні підходи до організації партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади

Теоретичний підхід	Сутність підходу	Особливості партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади	Практичне значення
<i>Системний підхід</i>	Розглядає взаємодію як цілісну систему взаємопов'язаних суб'єктів	Школа, сім'я та громада функціонують як взаємозалежні елементи єдиного соціально-виховного середовища	Забезпечує комплексний підхід до виховання та соціалізації дитини
<i>Особистісно орієнтований підхід</i>	У центрі уваги – особистість дитини, її потреби та інтереси	Партнерство будується на повазі до індивідуальності дитини та врахуванні позиції батьків	Сприяє створенню безпечного й підтримувального освітнього середовища
<i>Компетентнісний підхід</i>	Орієнтує взаємодію на формування ключових компетентностей	Учасники партнерства спільно формують соціальні, громадянські та комунікативні компетентності учнів	Підвищує практичну спрямованість освітнього процесу
<i>Діяльнісний підхід</i>	Акцентує увагу на спільній діяльності суб'єктів партнерства	Школа, сім'я та громада залучаються до спільних проєктів, заходів та ініціатив	Формує навички співпраці та соціальної активності
<i>Соціально-педагогічний підхід</i>	Розглядає партнерство як умову соціалізації та підтримки дитини	Передбачає координацію виховних впливів і соціально-педагогічний супровід сім'ї	Забезпечує раннє виявлення проблем та підтримку дітей у СЖО
<i>Громадоцентричний підхід</i>	Підкреслює роль громади у розвитку освіти та виховання	Освітній процес інтегрується з ресурсами місцевої громади та громадських організацій	Сприяє розвитку соціальної відповідальності та громадянської участі
<i>Партнерський підхід</i>	Грунтується на принципах рівності, довіри та взаємної відповідальності	Учасники взаємодії виступають рівноправними партнерами у прийнятті рішень	Формує культуру діалогу, співпраці та взаємоповаги

Теоретичний підхід	Сутність підходу	Особливості партнерської взаємодії школи, сім'ї та громади	Практичне значення
<i>Міжвідомчий підхід</i>	Передбачає координацію діяльності різних соціальних інституцій	До взаємодії залучаються заклади освіти, соціальні служби, медичні установи, громадські організації	Забезпечує комплексну підтримку дитини та сім'ї
<i>Соціально-екологічний підхід</i>	Розглядає розвиток дитини у взаємодії з різними середовищами	Ефективність партнерства залежить від узгодженості впливів сім'ї, школи та громади	Сприяє формуванню сприятливого соціального середовища для розвитку дитини

Таблиця 2.1. Основні форми партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу щодо формування безпечного освітнього середовища

Група форм партнерської взаємодії	Форми взаємодії	Зміст діяльності	Значення для формування безпечного освітнього середовища
<i>Інформаційно-просвітницькі форми</i>	Батьківські збори, лекції, семінари, вебінари, консультації	Інформування батьків та учнів щодо питань безпеки, профілактики булінгу, кібербулінгу, насильства	Підвищення обізнаності учасників освітнього процесу та формування культури безпечної поведінки
<i>Інтерактивні форми</i>	Тренінги, дискусії, дебати, рольові ігри, воркшопи	Активне залучення учасників до спільного обговорення та розв'язання проблем безпеки	Формування навичок комунікації, толерантності, медіації та ненасильницької взаємодії
<i>Організаційні форми</i>	Батьківські комітети, ради закладу освіти, учнівське самоврядування, команди супроводу	Координація діяльності учасників освітнього процесу та спільне прийняття рішень	Забезпечення партнерської участі у створенні безпечного освітнього середовища
<i>Проектно-діяльнісні форми</i>	Соціальні проекти, волонтерські акції, профілактичні кампанії	Реалізація спільних ініціатив школи, сім'ї та громади	Розвиток соціальної відповідальності та згуртованості учасників
<i>Соціально-педагогічні форми</i>	Соціально-педагогічний супровід, профілактична робота, медіація конфліктів	Надання підтримки дітям і сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах	Профілактика конфліктів, булінгу та соціальної дезадаптації
<i>Комунікативні форми</i>	Круглі столи, фасилітаційні зустрічі, партнерські діалоги	Організація відкритої взаємодії між суб'єктами освітнього процесу	Формування довіри, взаєморозуміння та позитивного психологічного клімату
<i>Цифрові форми</i>	Онлайн-платформи, електронні щоденники, месенджери, соціальні мережі	Забезпечення дистанційної комунікації та оперативного інформування	Підтримка постійного зворотного зв'язку між школою, сім'єю та громадою
<i>Міжвідомчі форми</i>	Співпраця із соціальними службами, поліцією, медичними закладами, громадськими організаціями	Координація діяльності різних суб'єктів соціального захисту	Забезпечення комплексного підходу до захисту прав і безпеки дитини

Таблиця 2.2. Основні методи партнерської взаємодії суб'єктів освітнього процесу щодо формування безпечного освітнього середовища

Метод роботи	Сутність методу	Особливості застосування у формуванні безпечного освітнього середовища
<i>Соціально-педагогічне консультування</i>	Надання індивідуальної або групової допомоги учням, батькам і педагогам	Сприяє вирішенню конфліктних ситуацій, підтримці дітей та профілактиці насильства
<i>Профілактична бесіда</i>	Цілеспрямоване обговорення проблемних питань безпеки та поведінки	Формує усвідомлення наслідків булінгу, агресії та ризикованої поведінки
<i>Тренінгові методики</i>	Організація інтерактивного навчання через вправи та практичну взаємодію	Розвивають навички комунікації, співпраці, емпатії та саморегуляції
<i>Метод «рівний – рівному»</i>	Передача знань і моделей поведінки через взаємодію однолітків	Підвищує ефективність профілактичної роботи серед підлітків
<i>Кейс-метод</i>	Аналіз та обговорення конкретних життєвих ситуацій	Формує навички прийняття рішень і конструктивного розв'язання конфліктів
<i>Медіація конфліктів</i>	Посередництво у врегулюванні суперечностей між учасниками освітнього процесу	Сприяє мирному розв'язанню конфліктів та формуванню культури діалогу
<i>Відновні практики</i>	Методи відновлення взаємин після конфлікту або насильства	Формують відповідальність, взаємоповагу та позитивний психологічний клімат
<i>Соціальне проєктування</i>	Організація спільної діяльності учнів, педагогів, батьків і громади	Сприяє розвитку соціальної активності та громадянської відповідальності
<i>Психолого-педагогічний супровід</i>	Комплексна підтримка дитини та сім'ї фахівцями закладу освіти	Забезпечує своєчасне виявлення проблем і надання допомоги
<i>Метод переконання</i>	Вплив на свідомість та поведінку через аргументацію і пояснення	Формує позитивні цінності, норми поведінки та культуру безпеки
<i>Метод заохочення</i>	Стимулювання позитивної поведінки через підтримку та схвалення	Сприяє розвитку мотивації до безпечної та відповідальної поведінки
<i>Рольова гра</i>	Моделювання ситуацій міжособистісної взаємодії	Допомагає відпрацьовувати навички безпечної поведінки та вирішення конфліктів
<i>Мозковий штурм</i>	Коллективний пошук шляхів розв'язання проблем	Активізує співпрацю та залучення учасників освітнього процесу
<i>Метод групової взаємодії</i>	Організація спільної діяльності учасників у групах	Формує навички співробітництва, підтримки та взаєморозуміння